

Hur frivilligt är frivilligt?

FÖR ETT ÅR SEDAN LANSERADE LESOTHO, som första land i världen, en plan för att erbjuda alla invånare frivilliga hivtest och rådgivning i hemmet via ambulerande kliniker.

Målet är att kampanjen *Know Your Status* ska ha nått samtliga invånare över 12 år före slutet av år 2007. Idén att bokstavligen knacka på hemma hos folk grundas på att andelen testade, trots massiva kampanjer, har legat stilla på runt 10 procent. År 2004 gick premiärministern och ärkebiskopen med på att testa sig offentligt för att skapa förståelse för vikten av att känna till sin status, men trots denna gest ökade inte andelen testade nämnvärt.

Utöver rädsla och okunskap kring själva testet, och inte minst stigmat förknippat med hiv/aids, är det för många svårt att ta sig till klinikerna. Lesotho delar bergskedjan Drakensbergen/Malutibergen med Sydafrika och på dessa bergslutningar finns varken vägar eller transporter. Här är det hästryggen som gäller. Utanför tätorterna är det många gånger långt till närmaste center och i avsaknad av snabbtester måste man dessutom komma tillbaka för sina provresultat.

Tanken är att om alla över 12 år erbjuds testet borde det innebära en viss avdramatisering av själva testproceduren. Dessutom visar forskning att om den genomförs rätt, kan den ha en beteendeförändrande effekt. Men det krävs att riskerna personaliseras genom samtal och att en riskreduceringsplan görs upp för den testade personen. Frågan är hur detta ska kunna genomföras konfidentiellt hemma hos familjer där många delar samma lilla hus.

— **VÅRA MEDLEMMAR HAR INTE BLIVIT TILLFRÅGADE** och hade de det så hade de sagt nej till att bli testade hemma. Hur kan det vara frivilligt när de kommer och knackar på din dörr? Vad händer om mannen i hushållet inte vill bli testad? Tror du då att kvinnan kan släppa in dem och hur garanteras individens konfidentialitet? frågar Me Sebatano, koordinatör för *Lesotho Network for AIDS Service organizations*.

Just frågan om hur frivilligt det frivilliga hivtestet är diskuteras mycket. Ett envist rykte gör gällande att det inte är så frivilligt som regeringen försöker påskina när väl de ambulerande teamen kommer ut i byarna. Det finns en utbredd rädsla för att de som tackar nej kommer att utsättas på påtryckningar.

– Ingen vill bli tvingad, oavsett om det är för en bra sak, säger Me Sebatano.

— **I MARS 2007 GÅR LESOTHO TILL VAL** och eftersom kampanjen blivit impopulär bland allmänheten finns det ingen politisk vilja att driva frågan. Inget av partierna vill gå till val på en fråga där det saknas väljarstöd. Så enkelt är det i en demokrati. Jag tvivlar på att det kommer att ske så mycket innan valet, säger Ingo Seifert, tidigare chef för en frivilligorganisation för hivpositiva, *Positive Action*.

Det finns tecken på att *Know Your Status Campaign* inte är regeringens högsta prioritet längre. Parlamentet har ännu inte godkänt de test och riktlinjer för rådgivning som behövs för att kampanjen ska kunna genomföras. Hiv/aidsmyndigheten som ska koordinera hela projektet saknar fortfarande personal och väntar på pengar från landets centrala finansieringsmyndighet *National AIDS Council*. Trots allmän kännedom av problematiken har regeringen inte skapat tydlighet kring vem som ska göra vad, eller hur.

Allt medan månaderna går dör ca 70 personer av aids om dagen. Dessa 70 personer är någons make eller fru, någons mor eller far, syster, bror, eller någons allra bästa vän.

CECILIA STRAND

Av Lesothos drygt två miljoner invånare lever nästan hälften under fattigdomsgränsen. 23 procent beräknas leva med hiv, av dessa behöver cirka 50 000 bromsmediciner. Know Your Status campaign erbjuder gratis hivtest, rådgivning och medicinering och ska pågå i två år. Det beräknas kosta motsvarande cirka 90 miljoner kronor. Men det fattas pengar och snart halvtid in i projektet är det kraftigt försenat.

Detta verk är licensierat under Creative Commons Erkännande-Ickekommersiell-Dela Lika 2.5 Sverige licens. För att se en kopia av denna licens, besök <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/se/> Verket har publicerats i www.globalarkivet.se.